

Asia: VN/20129/2020

Valtioneuvoston periaatepäätös teknologiapolitiikasta 2020-luvulla – teknologialla ja tiedolla maailman kärkeen

Teknologiapolitiikan päämäärä

Lausuntonne ehdotetusta teknologiapolitiikan päämäärästä.

Teknologiapolitiikan päämäärä sisältää hyviä ja kunniahimoisia tavoitteita, joihin myös Verohallinnon strategia osaltaan tähtää. Verohallinto pitää kannatettavana myös sitä, että teknologiapolitiikan tavoitteita edistetään yli hallituskausien.

Yhteiskunnan läpileikkaavan teknologiapolitiikan tavoitteiden toteutuminen edellyttää, että toimenpiteitä voidaan toteuttaa poikkihallinnollisesti virastojen ja ministeriöiden toimivaltarajat ylittäen. Tämän vuoksi onkin keskeistä, että hallinnonalarajat ylittävä yhteistoiminta mahdollistetaan sekä ohjauksen että rahoituksen kannalta. Erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, että käytännön toimenpiteet todella tukevat tavoitteiden toteuttamista, eivätkä hallinnonalojen rajat muodostu kehitystä estäväksi tai hidastavaksi tekijäksi. Myös lainsäädännön uudistamiseen tarvittavilta osin tulee kiinnittää riittävän aikaisin huomiota, jotta se ei muodostu tavoitteiden toteutumisen esteeksi.

Valtioneuvoston periaatepäätöksen toimeenpano- ja seurantavastuiden kannalta on tärkeää määritellä hallituskaudet ylittävä vastuunjako eri toimijoiden kesken, jotta varmistetaan hallinnonrajat ylittävä yhteistyö ja jatkuvuus innovaatio- ja teknologiamyönteisen sääntelyn kehittämisessä.

Rahoituksenhaku poikkihallinnollisiin kehittämishankkeisiin ei nykyisellään toimi hyvin, mikä hidastaa merkittävästi näiden hankkeiden käynnistämistä ja etenemistä. Tämä tulee ratkaista jollakin mallilla (esim. poikkihallinnolliset kärkihankkeet ja allianssimalli).

Periaatepäätöksen toteutumista on tarkoitus seurata vuosittain osana ministeriöiden toiminnan ja talouden suunnittelua. Lisäksi tulee huolehtia myös kytkennästä virastotason seurantaan.

Ministeriöiden tulisi vauhdittaa ja tukea aktiivisesti toimenpiteiden etenemistä ja poistaa tehokkaasti toteutuksen esteitä.

Esitetyissä tavoitteissa on myös varsin suuri määrä erilaisia asioita. Näitä tulisi priorisoida ja arvioida toteuttamisjärjestystä - kaikkea ei pystytä tekemään kerralla.

Tavoite 1

Lausuntonne ehdotetusta tavoitteesta 1: Suomi on maailman kilpailukykyisimpiä valtioita ja maailman paras paikka teknologiayrityksille.

Jotta teknologiapolitiikan perimmäinen päämäärä "Suomi on vuonna 2030 maailman menestyksellisin ja tunnetuin teknologian kehittämisestä ja hyödyntämisestä hyvinvointia ammentava maa" toteutuisi, ei riitä, että Suomi on houkutteleva ympäristö vain teknologiayrityksille. Tavoitteiden joukkoon tulisikin nostaa se, että Suomi tarjoaa maailman parhaan teknologisen ympäristön kaikille Suomessa toimiville yrityksille.

Pitää pystyä investoimaan asioihin, jotka tukevat koko yhteiskunnan toimintaa, erityisesti yritysten toimintaa. Tämä saattaa nostaa julkisen sektorin kustannuksia, joten yksityisen sektorin hyödyt täytyy ymmärtää, jotta kasvanut kustannus voidaan hyväksyä. Samalla on kehitettävä ja tehostettava julkisen sektorin toimintaa. Muuten vaadittavat investoinnit kasvattavat julkisen sektorin kustannuksia pysyvästi. Käytännössä joudutaan myös vaiheistamaan etenemistä. Kaikkea ei voida rakentaa kerralla.

Esimerkiksi taloushallinnon digitalisaatiokehityksessä myös julkisen hallinnon on tehtävä aktiivisia toimia, jotta pienille toimijoille on tarvittavia kokonaisvaltaisia taloushallinnon palveluja ja riittävästi insentiivejä niiden käyttöönottoon. Myös tarvittavan velvoittavan lainsäädännön edistämistä, varmistamaan digitalisaation hyötyjä, on syytä tutkia. Vähintäänkin säädösympäristön kannalta on varmistettava siitä, että lainsäädäntöratkaisuilla ei estetä uusien teknologisten ratkaisujen käyttöönottoa.

Teknologiapolitiikan lähtökohdissa on hyvä huomata digitalisaation tietoturvan ja markkinoiden haitallisen keskittymisen lisäksi myös digitalisaatiokehityksen varmistaminen ja määrätietoinen edistäminen kaikkein pienimpienkin toimijoiden kannalta.

Verohallinnon kannalta erityisen tärkeää digitalisaatiokehitystä on taloushallinnon digitalisaatio ja sähköisen laskutuksen ja e-kuitin laajan käyttöönoton edistäminen. Sähköisten standardien dokumenttien tulisi perustua kansainväliseen yhteen toimivuuteen, minkä vuoksi mm. ALV-raportoinnin ja sähköisen laskutuksen EU-kehitystä on syytä seurata tarkasti myös Suomen teknologia- ja tiedonjakeluinfraratkaisuiden kannalta.

Yrityksen digitalous -hankkeessa tehtävä poikkihallinnollinen yhteistyö ja viranomaisraportoinnin tavoitetilan määrittely on oikeasuuntaista kehitystä asiakkaan ja viranomaisen yhteisen digitalousekosysteemin rakentamiseksi. Verohallinnon näkökulmasta on tärkeää, että digitalisaatiotavoitteita taloushallinnon ja viranomaisasioinnin saralla jatketaan yhteistyössä myös Yrityksen digitalous -hankkeen päättymisen jälkeen.

Toimintaympäristön tulee tukea teknologian laaja-alaista hyödyntämistä julkisella sektorilla sekä palveluiden parantamiseksi että toiminnan tehostamiseksi. Lainsäädännön pitää mahdollistaa tämä tavoite, ja esteitä on poistettava. Esimerkiksi verotuksessa lainsäädännön monimutkaisuus, erilaiset vähennykset ja verovelvollisuuden poikkeukset hankaloittavat teknologian hyödyntämistä ja verotusprosessin automatisointia. Lisäksi verovähennyksiä käytetään usein kannustimina. Myös virastojen budjettirahoitus ja "omat tulot" estävät sektorirajan ylittävät toimenpiteet. Tarvitaan aktiivinen ja reaali maailmassa oleva "veturi" kuten esimerkiksi Norjan DigDir digitaliseringsdirektoratet.

Teknologiapolitiikan lähtökohdissa on syytä ottaa huomioon Suomen pienen maan ja pienten volyymien tuomia haasteita mm. avoimuuden ja toimijoiden/yritysten kilpailukentän hallitsemiseksi.

Pelkästään globaalin ja EU-yhteistyön kautta tapahtuva vaikuttaminen ei paranna oleellisesti kansallisesti toimivien yritysten toimintaedellytyksiä ja siten innovaatioympäristöä ilman valtion rahallista panostamista.

Tavoite 2

Lausuntonne ehdotetusta tavoitteesta 2: Suomessa on maailman tunnetuimpia ja houkuttelevimpia teknologia-alan koulutuksen, tutkimuksen, osaajien ja investointien keskuksia.

Suomen tai ruotsin kielen vaatimus rajoittaa ainakin jossain määrin ulkomaisten ja/tai äidinkieleltään muun kielisten osaajien palkkaamista. Virkakelpoisuusvaatimuksia voisi tämän osalta tarkistaa ja muuttaa ainakin joidenkin tehtävien kannalta (joissa esimerkiksi kielten hyvä osaaminen ei ole välttämätöntä).

Tavoite 3

Lausuntonne ehdotetusta tavoitteesta 3: Suomessa on maailman teknologia- ja innovaatiomyönteisin julkinen sektori, joka mahdollistaa ihmisten ja yritysten hyvinvoinnin.

Verohallinto kannattaa näitä tavoitteita. Verohallinnon näkökulmasta mm. nämä vaikuttavat erityisen lupaavilta: automaation mahdollistava lainsäädäntö, digitaalisen asioinnin ensisijaisuus, digitaalisen henkilöllisyyden ja tunnistautumisen ratkaisut henkilöille ja yrityksille, digitaalinen talousdata ja reaaliaikatalous.

Teknologian hyödyntämisessä hyvinvoinnin tuottamisessa on huomattava paitsi teknologian hyödyntäminen tehokkaiden julkisten palveluiden tuottamisessa myös teknologian ja tiedon hyödyntäminen siten, että kansalaisten ja yritysten palvelutarvetta voidaan vähentää tai poistaa kokonaan. Periaatepäätöksen kolmannen, julkista sektoria koskevan tavoitteen kannalta onkin tavoiteltava paitsi palveluiden automatisointia, koko palvelutarpeen poistamista tietoa ja teknologiaa hyödyntäen. Hyvinvoinnin tuottamisessa keskeistä on, että julkisen sektorin palveluita kehitetään yhdessä niiden käyttäjien kanssa.

Toimenpiteisiin voisi vielä lisätä julkisten pilvipalveluiden hyödyntämisen julkisella sektorilla. Pilvipalvelut voivat parantaa toiminnan tehokkuutta ja tuovat uusia kyvykkyyksiä esim. analytiikan ja laajojen tietomassojen käsittelyn alueella. Pilvipalvelut ovat myös tärkeää ottaa hallitusti käyttöön koko valtion tasolla. Muuten niihin siirrytään jonkinlaisen ajautumisen kautta, mikä ei palvele valtion toimintaa kokonaisuutena.

Tavoite 4

Lausuntonne ehdotetusta tavoitteesta 4: Suomi hyötyy laajalti globaaleihin haasteisiin vastaavien teknologioiden rohkeasta kehittämisestä ja soveltamisesta.

Pohjoismaisessa yhteistyössä (Nordic Smart Government and Business -yhteistyö) edistetään rakenteisten asiakirjojen käyttöä, johon kuuluu myös tuote- ja palvelutiedon rakenteellistaminen. Vain rakenteellinen tieto luo mahdollisuuksia tiedon hyötykäytölle mukaan lukien vihreät tavoitteet.

Pohjoismailla on jo tällä hetkellä rakenteisia asiakirjoja, kuten verkkolaskut sekä yrityksille että kuluttajille. Pohjoismaisen yhteistyön avulla on mahdollisuus edistää rakenteisten asiakirjojen käyttöä rajat ylittävissä liiketapahtumissa. Pohjoismaisessa yhteistyössä selvitetään tapoja, jolla myös ympäristö tai muuta vastuullisuusraportointia voitaisiin jakaa rakenteisten asiakirjojen avulla. Tällä alueella pohjoismaat voivat olla edelläkävijöitä, jos tietoa voidaan siirtää rajan yli rakenteisesti.

DVV ylläpitää Yhteentoimivuusalustaa, onko sen potentiaalia hyödynnetty tarpeeksi.

Seurantamalli

Lausuntonne ehdotetusta seurantamallin toteuttamisesta.

-

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit ja huomiot.

-

Alakangas Tarja
Verohallinto - Tuotehallintayksikkö